

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid
t.a.v. de heer H.J. Post, Griffier
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

per e-mail: cie.szw@tweedekamer.nl

i.a.a.: ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Utrecht, 9 oktober 2024

Ref.nr.: 031.2024/RJAR-je/as

Betreft: Input voor Commissiedebat 17 oktober 2024

Geachte leden van de Vaste Kamercommissie voor Armoede en Schulden,

Tijdens het komende commissiedebat staat een aantal recente onderzoeken op de agenda. Graag brengt de NVVK (de vereniging voor financiële hulpverlening) onder uw aandacht waar die onderzoeken volgens ons toe zouden moeten leiden. Ook zetten we onze zienswijze uiteen op een aantal andere actuele ontwikkelingen in ons werk.

1. Interdepartementaal beleidsonderzoek ‘Naar een beter werkende schuldenketen’ (juni 2024)

Het kabinet neemt de beleidsvoorstellen uit het IBO-onderzoek als uitgangspunt. Daar zijn we blij mee, schreven we eerder. De belangrijke vraag is nu: wordt het voorgestelde beleid inderdaad uitgevoerd? Dat proces kan versneld worden door de voorstellen waar mogelijk te koppelen aan bestaande voorzieningen.

Voor de introductie van een schuldenoverzicht voor iedere Nederlander ligt de infrastructuur bijvoorbeeld al klaar in de vorm van het Schuldenknooppunt. Dat platform regelt berichtenverkeer tussen schuldeisers en schuldhulpverleners. Het is bij uitstek geschikt om er de functie van een schuldenoverzicht aan toe te voegen.

Het IBO pleit ook voor kwaliteitsverbetering. De NVVK-leden laten zich elke drie jaar auditen door professionele, externe auditoren, aan de hand van een modern Kwaliteitskader. Het NVVK Kwaliteitskader is 1 op 1 toepasbaar op alle financiële hulpverlenende organisaties in ons land. We gaan graag in gesprek met staatssecretaris Nobel om vanuit onze ervaring met dit Kwaliteitskader de financiële hulpverlening in ons land op een hoger peil te brengen.

2. Onderzoek Arbeidsinspectie Sociale Zaken ‘De weg naar een schone lei, Onderzoek naar de doeltreffendheid van de gemeentelijke schuldhulpverlening’ (juni 2024)

In haar rapport constateert de Arbeidsinspectie dat de uitval onder hulpvragers te groot is, en dat de gemeentelijke schuldhulpverlening aan ondernemers nog steeds hapert. Beide onderwerpen krijgen aandacht in de basisdienstverlening, het SZW/VNG/NVVK/Divosa-project om in heel Nederland de schuldhulpverlening gelijk te trekken.

De basisdienstverlening omvat 20 elementen die op termijn in elke gemeente terug te vinden moeten zijn. Zo creëren we een ‘bodem’ in het hulpaanbod waardoor ongewenste ‘postcode-verschillen’ in de hulpverlening verdwijnen. Hulp aan ondernemers, hulpverlening zonder drempels en het stroomlijnen van de schuldhulp om uitval te voorkomen zijn onderdeel van de basisdienstverlening. We roepen de Kamer op het belang te onderstrepen van de gestage voortgang van de invoering van de basisdienstverlening in alle gemeenten.

De onderzoekers constateren dat de kwaliteit van de hulp vaak negatief beïnvloed wordt door de beschikbare vergoeding ervoor. ‘Gemeentes [bieden] vaak te lage vergoedingen (...), waardoor de benodigde hulp niet geleverd kan worden’, schrijft de Inspectie. Zij vraagt zich af of de financiering van de schuldhulpverlening op rijksniveau voldoende is om deze budgettaire krapte bij gemeenten te voorkomen. Een belangrijk gespreksonderwerp voor uw Kamer, wat ons betreft.

3. Deurwaarders en doorverwijzing

In ons werk hanteren we als uitgangspunt dat we kleine schulden klein willen houden. Daarom zijn we voortdurend in gesprek met schuldeisers, incasso-organisaties en deurwaarders over de manier waarop zij omgaan met betalingsachterstanden.

Uw Kamer zal tijdens het Commissiedebat spreken over een plan om deurwaarders een rol te geven bij het signaleren van problematische schulden. We zien er de waarde van in om deurwaarders alert te maken op schuldhulpverlening, als oplossing voor de problemen van de mensen waar zij aanbellen. Bij mensen die niet kunnen betalen is actief doorverwijzen naar de gemeentelijke afdeling voor schuldhulp veruit te verkiezen boven doorgaan met aanbellen en het afleveren van dwangbevelen. Vaak komen mensen door dat laatste alleen maar dieper in de problemen.

We benadrukken hier wel dat een rol voor de deurwaarder bij de toeleiding naar schuldhulp op geen enkele manier valt te kwalificeren als vroegsignalering. Als deurwaarders worden ingeschakeld door een schuldeiser is de betalingsachterstand al flink opgelopen en moeten we eerder spreken van late signalering. Wanneer iemand met schulden met een deurwaarder te maken krijgt, zijn er al veel kansen gemist om hulp aan te bieden. Zodra de deurwaarder in beeld komt, exploderen de kosten.

We moeten dus vooral voorkómen dat deurwaarders ingezet worden bij mensen met problematische schulden.

Dat kan door tijdens ‘de reis van een vordering’ op een veel eerder moment te investeren in pogingen om contact te leggen: door de primaire schuldeiser, het incassobureau of de vroegsignaleerder van de gemeente. Wat ons betreft moet het beleid daarop focussen. Zo houden we kleine schulden klein.

Naast de hiervoor benoemde punten zien we vanuit onze professie de volgende ontwikkelingen die uw aandacht verdienen:

4. Bestaansonzekerheid: bij schulden betaalt schuldeiser de rekening

Zolang bestaanszekerheid in ons land niet afdoende geregeld is, dweilen schuldhulpverleners met de kraan open. Bestaanszekerheid is niet alleen in het geding bij mensen die een uitkering hebben, maar het is steeds vaker ook een probleem bij mensen die werken. Wie werkt en toch te weinig overhoudt om alle kosten van levensonderhoud te betalen, maakt schulden. We weten vanuit het IBO-onderzoek dat schulden de maatschappij 8,5 miljard per jaar kosten. Alle reden dus om ervoor te zorgen dat er een einde komt aan bestaansonzekerheid als bron van schulden.

Op dit moment komt de rekening voor het gebrek aan bestaanszekerheid voor een deel terecht bij schuldeisers. Want wanneer iemand minder inkomen heeft dan nodig is om van rond te komen, ontbreekt het aan de benodigde afloscapaciteit. Dat leidt ertoe dat financiële hulpverleners aan schuldeisers geen financieel aanbod kunnen doen om schulden - ook al is het maar voor een klein beetje - af te lossen.

De leden van de NVVK letten sinds dit voorjaar scherper op het bedrag dat voor een hulpvrager overblijft voor kosten van levensonderhoud (het vrij te laten bedrag (vtlb)). Soms blijft er dan niets over. We zijn afgelopen zomer daarom gestart met het aanbieden van schuldregelingen zonder financiële inbreng van de hulpvrager. Dat voorkomt dat hulpvragers onder het bestaansminimum uitkomen. Vanzelfsprekend bieden we wel begeleiding aan om herhaling te voorkomen.

Het is begrijpelijk dat schuldeisers niet erg te spreken zijn over schuldregelingen waarin hen niets aangeboden kan worden. Als schuldhulpverleners zitten we daarom klem. Met uw Kamer zijn wij van mening dat hulpvragers niet onder het bestaansminimum zouden moeten komen. Maar schuldeisers willen graag een schuldregeling die ook hen nog iets te bieden heeft. Dit probleem kan opgelost worden. We roepen de Kamer op om daarvoor de eerdere aanbevelingen van de commissie Sociaal Minimum onverkort uit te voeren.

5. Kabinetsreactie onderzoek bekostiging en beloning beschermingsbewind bij schulden

Bewind heeft een belangrijke plek in de keten van schuldhulpverlening. Bewindvoerders zorgen ervoor dat mensen die dit (tijdelijk) niet zelf kunnen stabiliteit in hun inkomsten en uitgaven terugvinden en schuldenrust gaan ervaren. Ze leiden cliënten met schulden door naar de gemeente, die vervolgens de schulden gaat oplossen.

Meer dan 260.000 mensen maken gebruik van deze hulp: de meeste (200.000) omdat ze vanwege hun psychische of lichamelijke toestand bewind nodig hebben, een minderheid (60.000) omdat ze schulden hebben. Vooral voor die laatste groep is de hulp vaak erg arbeidsintensief.

Helaas is de vergoeding voor dit werk niet meegegroeid met de toenemende complexiteit ervan. Eerlijke beprijzing is nodig om dit werk goed te blijven uitvoeren. Tegelijk werkt de NVVK eraan dat de verbinding tussen de bewindvoerder en de gemeente minder vrijblijvend wordt. We vinden het van groot belang dat cliënten met schulden zo snel mogelijk doorgeleid worden naar gemeenten. Onder andere het onderzoek van SEO liet ons zien welke mogelijkheden er zijn.

Volgens ons is er inmiddels voldoende bekend over deze situatie. Toch onderzoekt het WODC momenteel opnieuw de markt en de mogelijkheden. Wat ons betreft levert dit ongewenste vertraging op. We stellen 3 maatregelen voor:

- I. Stop met 'schulden' als enige grondslag voor beschermingsbewind. Mensen met schulden hebben baat bij schuldhulpverlening, maar bewindvoering lost hun schulden niet op en is een veel te zwaar middel als schulden het enige probleem zijn. Voor andere problemen is beschermingsbewind overigens wél een doeltreffend en gewaardeerd instrument.
- II. Beperk het aantal eenmanszaken dat mag optreden als aanbieder van beschermingsbewind. Het duperen van hulpvragers komt nagenoeg alleen voor bij kleine organisaties die te weinig interne mogelijkheden hebben om aan kwaliteitsborging (zoals het '4 ogen-principe' bij het uitvoeren van betalingen) te doen. De mensen die bewind nodig hebben, zijn te kwetsbaar om ze door eenpitters te laten helpen.
- III. Bied een forfaitaire beloning voor elke hulpvrager in bewind met schulden die schuldhulpverlening ontvangt.

6. De extra middelen voor armoede en schulden die het kabinet beschikbaar stelt, gaan ongeoormerkt naar gemeenten

We voorzien dat gemeenten - vanwege hun nijpende financiële situatie - in de verleiding komen het extra geld aan andere doelen te gaan besteden. We roepen u op alles in het werk te stellen om na te gaan of de extra miljoenen die structureel beschikbaar komen, ook echt besteed worden aan de lokale armoede- en schuldenproblematiek.

Uiteraard lichten wij deze brief graag persoonlijk toe. Stelt u prijs op een blik achter de schermen? Een werkbezoek met het accent op schuldhulpverlening, beschermingsbewind of budgetbeheer organiseren we graag voor u. Neem daarvoor contact op met Joeri Eijzenbach (06 – 55 88 72 25) of Gaby van Loon (06 – 50 90 31 76).

Met vriendelijke groet,

Renate Richters

Renate Richters
Voorzitter NVVK